

dé Rotterdamse marktdag, gaf de botermarkt voor consumenten, de 'kopbotermarkt', daar in de Prinsenstraat veel drukte. Deze markt moest in 1795 echter verhuizen naar de beurs.

De fiscus

Na in het voorgaande hoofdstuk de puur materiële verschijningsvorm van de waag in het stadsbeeld van de zeventiende en achttiende eeuw behandeld te hebben, ga ik thans over tot een uiteenzetting van de fiscale en organisatorische structuur daarachter. Evenals in de eerste eeuwen was ook nu de functie van de waag van tweërlei aard: weging van groothandelsproducten en belastingheffing. Evenals toen was ook in deze tijd de hogere bestuursinstantie, de staten van Holland, eerstens en vooral in belastingheffing geïnteresseerd en ging het stadsbestuur primair de zorg voor een in de gegeven omstandigheden zo goed mogelijk functionerende weegfaciliteit ter harte. Door de stroom van handelsgoederen zoveel mogelijk langs de stedelijke markten, kranen en wagen te leiden, schiep de overheid concentratiepunten voor belastingheffing.

De staten legden hun regelgeving ten aanzien van 'de impost van het waaggeld' vast in ordonnanties, waarvan de eerste uit 1583 dateert. Oude hoofdprincipes bleven gehandhaafd: koper en verkoper betalen ieder de helft en verplichte weging op de openbare waag van alle waagbare goederen bij overdracht boven een bepaald gewicht. Het gewichtscriterium werd op twintig pond gesteld en bleef tot de afschaffing van de waagbelasting in 1816 op dat niveau gehandhaafd. De lijn die in de tijd van Karel V was uitgezet: bevoordeling van de stad boven het platteland, werd doorgetrokken. Plattelanders waren verplicht gebruik te maken van wagen in de 'beslooten' steden, tenzij hun dorp al voor de oorlog - die wij de tachtigjarige noemen - de beschikking over een eigen waag had gehad⁴¹).

Uitgebreide tarieflijsten van alle aan de impost onderworpen koopmanschappen vergezelden de ordonnanties. Hoewel volgens die van 1583 de perceptie (inning) van deze belasting openstond voor een collecteur (ambtenaar) of een pachter (particulier) schijnt de functie tot de zogenaamde belastingoproeren van 1748 steeds waargenomen te zijn door een pachter. Vanaf 1750 is de waagimpost bij voortduring langs ambtelijke weg - bij collecte - ingezameld door een collecteur⁴²). Deze had, zoals wij hiervoor hebben gezien, evenals zijn voorganger de pachter - die overigens zijn za-